

Racisme in tien vragen en antwoorden

Posted on 20 juni 2020 by Karel Beckman

Bestaat er wit privilege?

Het is niet eerlijk verdeeld in de wereld. Dat is algemeen bekend. Wie opgroeit in een liefdevol gezin is bevoorrecht ten opzichte van degenen die nare ouders hebben. Wie een bijzonder talent heeft, voor sport, muziek, wiskunde, is bevoorrecht ten opzichte van degenen met weinig talenten. Een hoog IQ is in allerlei opzichten gunstiger dan een laag IQ.

Wie een baan heeft bij de overheid en een waardevast pensioen heeft is bevoorrecht ten opzichte van mensen die het zelf moeten rooien. Wie subsidie krijgt is bevoorrecht ten opzichte van degenen die dat niet krijgen en voor die subsidies moeten betalen.

Uit deze willekeurige voorbeelden blijkt wel dat je niet kunt spreken van “wit privilege”. Een mens is altijd meer dan zijn huidskleur. Een twee meter lange gespierde knappe zwarte atleet heeft het op de relatiemarkt een stuk makkelijker dan een blanke gebochelde dwerg met een puistenkop.

Moeten we daar dan niets aan doen, aan de privileges die sommigen hebben?

Wel als het gaat om privileges die het gevolg zijn van onrecht, onderdrukking of geweld. Niet als het gaat om privileges die het gevolg zijn van verschillen in aanleg, of afkomst, of ijver. Daar heeft niemand last van. Integendeel.

Wij gewone mensen mogen blij zijn dat er bevoorrechten onder ons zijn die mooie muziek maken, slimme uitvindingen doen, en goed kunnen voetballen. Daar hebben wij allemaal plezier van.

Wie kansarm is, om wat voor reden dan ook, is beter af met mensen om hem heen die slim, gezond, productief en welvarend zijn, dan in een samenleving met andere kansarme mensen. Ga zelf maar na: waar woon je liever, in een rijk land met slimme en knappe mensen of in een arm land met domme en lelijke mensen?

Maar dat onrecht dan, daar moet je toch iets aan doen? Het is toch redelijk om onrecht uit het verleden te compenseren?

Wanneer je kunt aantonen dat bepaalde personen onrecht is aangedaan door bepaalde andere personen, dan is het terecht om dat te willen herstellen, ook als dat in het verleden is gebeurd. Niemand zal ontkennen dat Joden een rechtmatige claim hebben op de eigendommen die in de Nazitijd van hun voorouders zijn afgenomen. Hetzelfde geldt voor alle andere mensen die iets dergelijks is overkomen.

Maar om rechtvaardig te zijn moeten claims wel betrekking hebben op specifieke personen die specifieke onrechtmatige daden hebben verricht. Wanneer je een complete groep mensen tot slachtoffer verklaart en een andere groep tot dader, niet op grond van specifieke misdaden maar op andere gronden, zoals hun huidskleur of afkomst, introduceer je nieuw onrecht. Iemands huidskleur of afkomst zegt niets over of hij of zij slachtoffer is of pleger van onrecht. Veel zwarte mensen hebben meegewerkt aan slavernij en veel blanken hebben er niet van geprofiteerd.

Het is lang niet altijd mogelijk om onrecht terug te voeren op individuele handelingen. Dan is het toch een kwestie van rechtvaardigheid dat je sommige groepen compenseert voor onrecht dat veel van hen in het verleden is aangedaan?

Rechtvaardigheid houdt in dat iedereen gelijk wordt behandeld voor de wet en dat ieder individu het recht heeft om over zijn eigen lijf en goed te beschikken. Als je hiervan afwijkt introduceer je willekeur. Je plaveit de weg naar een dictatoriale maatschappij, waarin mensen speelbal worden van machthebbers die kunnen bepalen wie ergens recht op heeft en wie daar voor mag opdraaien.

Je zet bovendien groepen tegen elkaar op. En je duwt mensen in een slachtofferrol waar ze zelf niet beter van worden en waar de meesten ook helemaal niet in willen zitten. ik ben ervan overtuigd dat de meeste zwarte mensen totaal niet bezig zijn met “wit privilege”. Natuurlijk eisen ze respect voor wie ze zijn en accepteren ze geen racisme. Maar ik kan me niet voorstellen dat de meesten zichzelf als slachtoffer beschouwen.

Moet de Nederlandse staat niet op zijn minst excuses aanbieden voor slavernij?

De staat is een abstractie en abstracties kunnen geen excuses aanbieden. Dat kunnen alleen mensen.

Moeten *de mensen* die nu de Nederlandse staat vertegenwoordigen dan niet hun excuses aanbieden voor slavernij?

Mensen zijn alleen verantwoordelijk voor hun eigen daden. Niet voor de daden van anderen.

Moeten zwarte mensen excuses aanbieden voor alle misdaden die door andere zwarte mensen zijn gepleegd? Moeten moslims excuses aanbieden voor aanslagen die door andere moslims worden gepleegd? Dat is belachelijk. Je moet mensen als individuen beschouwen, niet als deeltjes van een groep, tenzij ze zich daar expliciet mee associëren.

Slavernij was een gruwelijk fenomeen, maar het heeft altijd en overal bestaan. Iedereen deed er aan mee, Romeinen, Grieken, Indianen, Arabieren, Chinezen, Turken, Egyptenaren, Afrikanen, enzovoort. Het is pas afgeschaft in de 19^{e} eeuw, vooral dankzij de Engelsen, die de wereldzeeën beheersten en slavenhandel verboden.

Slavernij is bovendien niet de enige historische misstand. Genocides, martelingen,

oorlogen, slachtpartijen, concentratiekampen, het zijn allemaal kwalijke zaken. Waarom zouden Nederlandse bestuurders anno 2020 ineens excuses moeten gaan aanbieden voor die ene misstand? Eigenlijk zou de hele mensheid excuses moeten aanbieden voor alle misdaden die ooit zijn gepleegd. Maar nog beter zou het zijn als ze er eindelijk een keer mee stoppen.

Maar Nederland is toch rijk geworden dankzij de slavernij? Dat houdt toch een schuld in?

Nee, dat kun je niet zo zeggen. Nederland en andere Europese landen konden de wereld "veroveren" omdat ze economisch geavanceerder waren dan de rest. Niet andersom.

Ongetwijfeld zijn sommige Nederlanders (niet allemaal) rijk geworden van slavenhandel en kolonialisme. Maar dat waren niet de belangrijkste oorzaken van de welvaart in Nederland.

Het leeuwendeel van de handel in de tijd van de Gouden Eeuw vond plaats binnen Europa zelf. De nieuwe technieken in landbouw, ambachten en later in de industrie die Nederland welvaart brachten hadden niets met kolonialisme of slavernij te maken. De Industriële Revolutie, de belangrijkste oorzaak van de welvaartsgroei in de 19^{e} eeuw, kwam van uitvinders, ondernemers en ambachtslieden in het noorden van Engeland en Schotland. Je zou zelfs kunnen beargumenteren dat het de Industriële Revolutie is geweest, die de slavernij overbodig heeft gemaakt, dankzij de enorme groei in arbeidsproductiviteit die er het gevolg van was.

Zelfs als dat zo is, hoeven we toch geen mensen die hebben meegewerkt aan de slavernij te eren met standbeelden? We hebben toch ook geen standbeelden van Hitler?

Persoonlijk vind ik dat je mensen moet beoordelen naar de maatstaven uit hun tijd. Ik heb weleens gelezen dat Erasmus, met al zijn fantastische kwaliteiten en zijn inzet voor vrede en tolerantie, antisemitisch was. Moeten we de Erasmus universiteit nu een andere naam gaan geven? Ik denk het niet. Wat antisemitisme betreft, stak Erasmus blijkbaar niet boven zijn tijdgenoten uit. Op vele andere gebieden wel.

Thomas Jefferson hield slaven. Dat was gebruikelijk voor een grootgrondbezitter in Virginia in zijn tijd. Hij heeft er echter wel voor gestreden om een verbod op

slaven*handel* in de Amerikaanse grondwet te laten opnemen.

Sommige historische figuren zijn wellicht speciaal slecht geweest, zelfs in hun eigen tijd. Daarvan zou je de standbeelden van mij weg mogen halen. Napoleon mogen ze van mij bij het vuil zetten bijvoorbeeld.

Maar ik hoop niet dat antiracisten denken dat zwarte leiders in het verleden beter waren dan blanke. Shaka Zoeloe, de beroemde stichter van het Zoeloe-koninkrijk, was extreem wreed, naar onze huidige maatstaven. Hij liet al zijn zonen doden uit angst dat ze hem zouden verdringen. Toen zijn moeder stierf liet hij alle vrouwen die in dat jaar een kind baarden ter dood brengen, samen met hun mannen. De koning van Boeganda in Oost-Afrika liet in de 19e eeuw dagelijks vele gewone Afrikanen vermoorden in rituelen. Als de koning het graf van zijn vader bezocht werden honderden mensen omgebracht als offerritueel. Boeganda begon vanaf 1840 mensen te verkopen aan Arabische slavenhandelaren.

Het waren andere tijden.

Het gaat uiteindelijk ook vooral om het heden, niet om het verleden. En je wilt toch niet ontkennen dat onze samenleving doortrokken is van systemisch racisme? Je hebt toch gezien hoe George Floyd werd vermoord?

Dat was een gruwelijk staaltje van machtsmisbruik, ja. Daarmee is nog niet gezegd dat die politieagent handelde uit racistische motieven.

Racisme betekent voor mij dat je iemand minderwaardig vindt puur vanwege zijn ras, huidskleur of afkomst. Die mentaliteit bestaat, maar niet alleen onder blanken, en ik denk dat er nog nooit een samenleving is geweest met zo weinig racisme als de moderne westerse maatschappij.

Discriminatie betekent voor mij dat je iemand beoordeelt niet om wat hij of zij doet of zegt, maar vanwege irrelevante factoren als ras, afkomst, uiterlijk, en dergelijke. Ook dat komt voor, helaas, maar ook veel minder dan vroeger.

De vraag is hoe je racisme en discriminatie moet bestrijden. De overheid moet zich er niet aan bezondigen natuurlijk, dat spreekt voor zich. Voor een organisatie als de politie geldt dat al helemaal.

Maar ik ben van mening dat burgers dit probleem verder zelf moeten oplossen. Mensen moeten het recht hebben om vooringenomen, dom en bot te zijn, en dus ook om te discrimineren. Als je dat wilt verbieden (en dat gebeurt al), begeef je je op een hellend vlak. Dan geef je overheid de macht om te bepalen welk gedrag wel en niet deugt.

Dat betekent niet dat je niks kunt doen tegen racisme en discriminatie. Als je ziet dat een bedrijf discrimineert, kun je het boycotten en tot een boycot oproepen. Een school kan gedragsregels opstellen, bijvoorbeeld van leerlingen eisen dat ze geen racistische taal mogen uitslaan. Een associatie zoals de KNVB heeft het volste recht om te bepalen dat voetbalclubs die discriminatoire uitingen in hun stadions toelaten, uit de KNVB-competitie worden verbannen. Enzovoort.

Volgens jou bestaat er dus geen wit privilege en moeten we racisme en discriminatie gewoon vrij laten? We zijn weer lekker terug bij af.

Als je het zo wil *framen*, doe je best. Weet je, het is een illusie om te denken dat iets verdwijnt als je het verbiedt. Zou mooi zijn als het zo was. De staat verbiedt drugsgebruik – en hup, het drugsprobleem is opgelost. De staat verbiedt armoede – en ja, we zijn allemaal rijk.

Bedenk ook dat de macht van de staat twee kanten op kan werken. Het kan werken voor zaken die jij toevallig goed vindt, dan vind je het prima. Maar diezelfde macht kan ook worden aangewend voor zaken die jij misschien helemaal niet prima vindt.

Dat de Nederlandse overheid nu tegen racisme is, komt heus niet omdat de overheid ineens het licht heeft gezien. Het komt omdat de samenleving is veranderd. Omdat burgers ervan overtuigd zijn geraakt dat racisme dom, bot en vooringenomen is. Laat de burgers dit verder zelf met elkaar oplossen. Als de staat zich ermee bemoeit, werkt dat alleen maar averechts.

Wanneer je je druk maakt over de privileges van anderen, is het overigens misschien goed om eens te bedenken dat wij allemaal, blank en zwart, in een bevoorrechte maatschappij leven die door onze gezamenlijke voorouders is opgebouwd.